

Kultaa ja kullankaivua on kaikkialla maailmassa

Kulta on tuhansia vuosia ollut mukana maapallomme muuttumisessa niin hyvässä kuin pahassakin. Kullan tavoittelu on avannut teitä ja väyliä uusiin maanosiin, se on aiheuttanut kansainvaelluksia ja sotia, luonut vaurautta, tuhonnut luontoa, kulttuureja ja alkuperäiskansoja. Kulta on tuonut mukanaan siunausta ja kirousta, siihen on kätketty taivas ja helvetti.

On yllättävää, miten tuttua kullankaivu on kaikkialla maailmassa ja kuinka hippukultaa yritetään löytää samanlaisilla menetelmillä ja välineillä. Maailman ensimmäisen käsikirjan kullankaivusta laati Georgius Agricola vuonna 1546. Kirjan ”de Veteribus et Novis Metallis” kuvituksessa on aivan samannäköisiä rännejä ja vaskooleja, joita käytetään tänäkin päivänä.

Eurooppalaisten löytöretkien motiivina ei suinkaan ollut maailmankuvan laajentaminen, vaan kullan, jalokivien ja muiden luonnonrikkauksien löytäminen hallitsijoille. Kulta oli tuttua Etelä-Amerikan intiaanikansoille, ja heidän rikkauksiaan kuljetettiin valtavia määriä Eurooppaan Perusta ja Meksikosta löytö- ja valloitusretkien yhteydessä.

Tankavaaran Kultamuseossa avattiin kesällä 1995 koko maailman kullankaivua esittelevä Golden World -näyttely. Se on ainutlaatuinen koko maailmassa, sillä missään muualla ei voi yhdellä kertaa tutustua yli 20 maan kultahistoriaan. Näyttely liittyy välittömästi Suomen Lapin kullankaivua esittelevään, vuonna 1973 alkunsa saaneeseen museoon.

Teollistuminen antoi 1800-luvulla ihmisille mahdollisuuden liikkua mantee-reelta toiselle. Yhteydet maailman laidalta toiselle nopeutuivat samoin kuin tiedon

kulku. Tämä loi pohjan suurille kultaryntäyksille, joiden kautta tieto kullasta ja kullankaivusta levisi kaikkialle maailmaan, Suomeenkin.

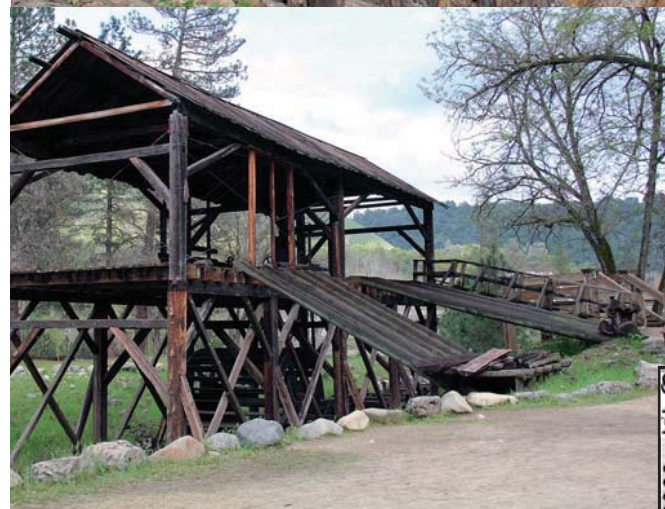
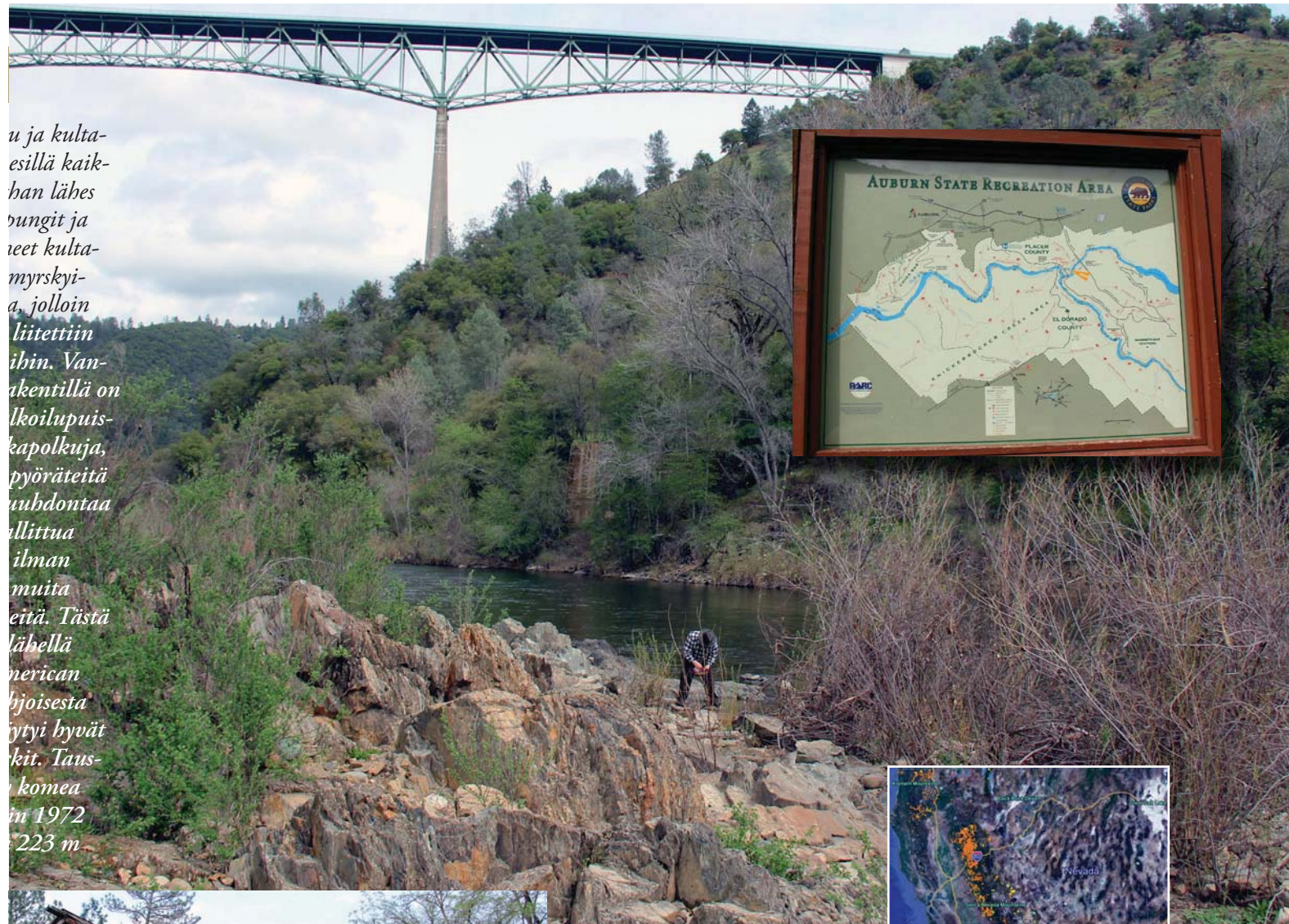
Suuret ja pienet kultaryntäykset 1800-luvun loppupuolella muokkasivat maailmankarttaa uuden näköiseksi. Samalla koeteltiin rajusti lakeja ja järjestystä; monilla kultakentillä vanha käytäntö maaperän rikkauksien kuulumisesta hallitsijoille törmäsi uusiin Amerikassa heränneisiin vapauden aatteisiin, joiden mukaan kenellä tahansa oli oikeus kultaan ja jalokiviin. Laittomuuksia ja kapinoita kukistettiin verisesti, mutta samalla uudet aatteet levisivät. Suomeenkin tämä ristiiriitä heijastui silloin, kun laadittiin lakia kullankaivusta Suomen Lapissa vuosina 1869–1870.

Kullankaivajat valloittavat Amerikan

Maailman ensimmäinen suuri kultaryntäys suuntautui Kalifornian Sierra Nevadaan, Eldoradoon 1840-luvun lopulla. Sen kutsu kiiri kaikkialle maailmaan, ja voimallaan se pyyhki altaan kaiken.

Sveitsiläinen seikkailija ”kapteeni” John August Sutter oli luonut oman valtakuntansa ”New Helvetian” Meksikon hallinnassa olevaan Kaliforniaan. Hän oli suunnattoman rikas omistaen valtavia maa-alueita, karjaa, taloja ja linnoituksia, peltoja ja viljelyksiä. Hänellä oli oma armeija ja kaksi havaijilaista ”emännöitsijää”. Sutterin toimesta ja Meksikon kanssa käydyn sodan jälkeen Kalifornia liitettiin Amerikan Yhdysvaltoihin.

u ja kulta-
esillä kaik-
han lähes
bungit ja
reet kulta-
myrskyi-
a, jolloin
liitettiin
ihin. Van-
akentillä on
lkoilupuis-
kapolkuja,
pyöräiteitä
uhdontaa
ollittua
ilman
muuta
että. Tästä
lähellä
merican
hjoisesta
rytyi hyvät
kit. Taus-
komea
in 1972
223 m

CALIFORNIAN
BY R. B. ROCKWELL.
SAN FRANCISCO, MARCH 10, 1848.

Gold Mine Found.—In the newly made raceway of the Saw Mill recently erected by Captain Sutter, on the American Fork, gold has been found in considerable quantities. One person brought thirty dollars worth in New Orleans, gathered there in a short time. California, no doubt, is rich in mineral wealth; great chances here for scientific capitalists. Gold has been found in almost every part of the country.

voimalla toimivan sahan rakennustöissä löydetty
synnytti Kalifornian kultakuumeen, muutti Amerikan
vaikutti koko maailmaan. Kapteeni Sutter komensi
vaikenemaan löydöstä, mutta eihän se pysynyt salassa. Hip-
mmikuun 28. päivä 1848, ja vajaan kahden kuukauden
oli vähättelevä uutinen San Franciscon lehdessä. Parissa
to levisi ympäri maailmaa ja kymmenentuhannet onnen-
isivät El Doradon kultakentille. Mukana oli myös muuta-
laisia, ja he toivat kulanetsinnän taidot Ivalojoelle 1870.

Kalifornian kultaryntäyksen historiallisista
kohteista valtaosa sijoittuu maantien numero
49 varrelle noin 200 km:n matkalle. Tie on
nimetty ensimmäisen suuren ryntäysvuoden
1848 mukaan. Googlesta poimittuun Kali-
forniaan karttaan on keltaisella ja oranssilla
merkitty kultavaltaukset ja kaivokset Sierra
Nevadan vuoristoalueen laidalla, jonka länsi-
puolta Highway 49 kulkee.

Monet vanhat kultahistorian kohteet nykyisin opetus- ja matkailukäytössä. niistä on Columbian puisto 49-tien eteläpuolella ja Sonoran lähetyksillä. Täältä löytyi kulta ja hetkessä paikalla oli tuhansien kullien kaivoskylä. Vesi tuotiin putkia pitkin 10 km:n päästä ja korkealla paineella haettiin kukkulat ja kaivauduttiin jopa 30 m. puhdistamaan kultakallion koloja. Vuosien menessä oli helposti saatava kulta ”rikkin” väheni ja tulipalot tuhosivat kullin monta kertaa. Puisto perustettiin nykyään siellä käy vuosittain tuhansia ihmisiä joita ja koululaisia perehtymässä kultaan ja kokeilemassa kullanhuhdontaa. Esineistö on elävöitetty monella tavalla, esiin kullankalliot, vanhat koneet, laitteet, kullakennukset, pajat, hevostallit ja kadut historian oppitunteja.

Placer- eli irtokullan ohella Kalifornian kultaa on louhittu kallioista, ja sitä varten on kehitetty valtavia laitteita ja murskaimia. Kvartsiä kutsutaan ”kullan äidiksi”, ja kultapitoisia kvartsikimpaleita on esillä paljon enemmän kuin Suomessa.

Kultaa, huhdontavälineitä ja kullankaivuretkiä on tarjolla lähes joka kaupungissa kultareitin 49 varrella. Kuvassa on pienen ja viehättävän ”Villin lännen” Jamestownin kultakauppa, jonka pitäjällä on taustalla kahden sukupolven kullankaivuperinne. Kävelyetäisyydellä keskukselta on myös rautatiemuseo ja rautatie, joka rakennettiin 1898 yhdistämään Jamestownin, Sonoran, Angels Campin ja Tuolumnen kaupungit.

Äkkiä kaikki muuttui. Sutterin työntekijä ja liikekumppani James W. Marshall ryhtyi rakentamaan vesivoimalla toimivaa sahaa American-joelle Coloma-intiaaneille kuuluvalla maalla. Kun mylly oli lähes valmis, Marshall poimi 24. päivä tammi-kuuta 1848 sahan vesikanavasta herneen muotoisen kultahipun. Vedessä hän näki toisenkin kultahipun. Työväki oli innoissaan löydöstä, ja seuraavana päivänä kultaa löytyi lisää. Työmaan emäntä keitti hippuja saippuavedessä koko päivän, ja kun ne eivät muuttuneet miksikään, oltiin varmoja siitä, että hiput olivat kultaa.

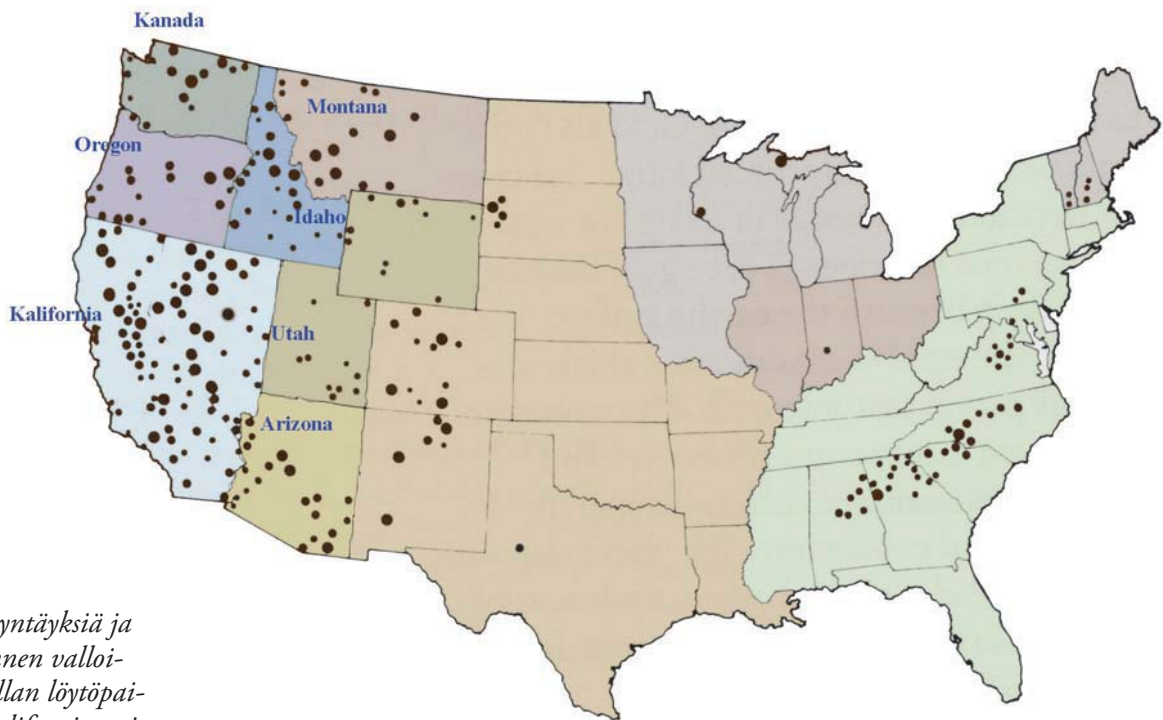
Sutter yritti saada työväkensä olemaan hiljaa kultalöydöstä. Uutinen kiiri 14. maaliskuuta San Franciscon California-lehteen. Pikku-uutinen päättyi vähättelevään lauseeseen ”kultaa on löydetty lähes joka osasta maata”. Vähäpätöisessä 800 asukkaana San Franciscossa, jonka nimi tuolloin oli Yerba Buena, uutinen ei herättänyt juuri mitään huomiota. Mormoni-kauppias Sam Brannan juoksi toukokuun

15. päivä halki kaupungin huutaen riemusta ja kantaen kädessään kultapulloa. Tästä alkoi kultaryntäys.

Vuoden 1948 lopulla paikalle saapui 5 000 kullannetsijää, seuraavana vuonna heitä oli 40 000 ja vuonna 1852 jo 100 000. Sutter yritti pitää kiinni omaisuudestaan, mutta hänen työmiehensä karkasivat kultakentille. Kultaryntäys tuhosi hänen viljelyksensä, hävitti karjan ja lopulta koko omaisuuden, sillä hänen oikeutensa siihen asetettiin kyseenalaiseksi. Näin uudet tulokkaat työnsivät edeltään kaiken entisen, joka ei ehkä sekään ollut syntynyt aiempien asukkaiden oikeuksia kunnioittaen.

Kapteeni Sutter muutti Pensylvaniaan ja yritti elämänsä loppuun saakka saada takaisin omaisuuttaan. Hän kuoli vuonna 1880.

Kalifornian väkiluku nelinkertaistui kahdessa vuodessa. Laivoja jäi tyhjilleen San Franciscon satamiin miehistön rynnätyksessä kultakentille. Kultaryntäys aaltoili

oli kymmeniä kultaryntäyksiä ja si suurimpia syitä lännen valloittamalle on merkitty kullon löytöpaikkojen osa sijoittuu Kaliforniaan ja sirannikon osavaltioihin.

alueelta toiselle löytöjen houkuttelemana, ja mukaan tulivat kauppiat, ilotytöt ja monenlaiset huijarit. Helposti kaivettava irtokulta oli muutamassa vuodessa löytänyt omistajansa, ja ryntäys alkoi laimentua. Kehitettiin uusia koneellisia kaivumenetelmiä; uivia ruoppaajia, voimakkaita vesitykkeitä, joilla hajotettiin kokonaisia vuoria. Liete ja roskat saastuttivat joet aiheuttaen tulvia, ja hydraulinen huuhdonta kiellettiin 1880-luvulla.

Kalifornian kultaryntäyksen syntypaikalla Colomassa on nykyisin kansallispuisto. Kultakaivoksia ja pienimuotoista kullanhuuhdontaa seudulla on edelleen.

American Riveriltä alkanut Kalifornian kultaryntäys oli alkuna sadoille Yhdysvaltojen itärannikon ja keskilännen ryntäyksille ja kultakaivoksille sekä samalla uudisasutuksen leviämiselle. Kultaa löytyi lähes kaikista osavaltioista pohjoisesta Kanadan rajalta etelään Meksikoon. Nevada, Colorado, Montana, Arizona, Wyoming, Utah, Uusi Meksiko, Arizona, Arkansas, Georgia, Carolina ja monet muut osavaltiot kokivat kultaryntäysten myötä uuden aikakauden ja asutuksen. Suomalaisiakin oli näissä ryntäyksissä mukana. Loviisalainen kauppalaivan perämies Fredrik Grönholm oli kuusi vuotta kullankaivajana Kaliforniassa. Siellä oli myös raahelainen merimies ”konstapuli” Jakob Ervast.

Uusi Seelanti

Samanaikaisesti Kalifornian kanssa koettiin kultaryntäys myös Uudessa Seelannissa, jossa kultaa löydettiin 1850 Eteläsaaren pohjoisosan joista. Kaksi vuotta myöhemmin Koromandelin saaristosta löytyi kultaa sisältävä kvartsijuoni, ja sinne syntyi satoja kultakaivoksia. Hippukultaa huuhdottiin myös länsirannikon rantahiekasta.

Otangossa lähellä Lawrencen kaupunkia löytyi kultaa 1861, ja saman vuoden lopulla siellä oli parikymmentätuhatta kullankaivajaa. Parhaan saaliin löysi Tho-

mas Arthurin ryhmä; 6 kiloa kultaa 9 päivän aikana Shotover-joelta. Alueelle nousi useita kultakaupunkeja, jotka ryntäyksen sammuessa autioituivat ja hävisivät. Uuden Seelannin kultaryntäyksessä oli mukana raahelainen merimies Edvard Björkman. Hän löysi Ivalojoelta 1869 kultaa 600 g, työskenteli kultaryntäyksen syytyessä torniolaisen kauppiaan Karl Goveniuksen yhtiökumppanina ja työnjohtajana sekä myöhemmin omilla valtauksillaan Palsinojan suussa.

Australia

Australiassa oli useita kultaryntäyksiä 1800-puolivälissä, ja ne muuttivat ratkaisevasti sekä maan lainsäädäntöä että kulttuurista. Maan maine rangaistussiirtolana oli niin pelottava, että Iso-Britanian rikollisuus pysyi tämän pelotteen takia kurissa. Kaikki mineraaliesiintymät kuuluivat tuolloin kruunulle, ja tämä johti yhteenottoihin ja sitä kautta lainsäädännön muuttamiseen. Australiasta oli löytynyt kultaa jo aiemminkin etenkin Uudessa Etelä-Walesissa, jossa paimenet olivat löytäneet hippuja seuratessaan lammasmaumia.

Viesti kulturalöydöistä kiiri 1850-luvun alussa maailmalle Australian itä- ja kaakkoisrannikolta. Ensimmäisen kulturalöydön teki Edward Hargraves 1851 Uudesta Etelä-Walesista Lewis Pond Creekistä. Sieltä kultakuume levisi Viktorian siirtokuntaan Ballaratin kaupunkiin mantereen kaakkoisnurkassa. Vuonna 1861 Victorian kultakentillä oli 204 000 eurooppalaista ja 24 000 kiinalaista kullankaivajaa. Heistä naisia oli kuusi. Kullan ehtyminen Kaliforniassa ruokki omalta osaltaan Australian kultaryntäystä. Kaupungit tyhjenivät, maatiloja hylättiin ja 80 % maan poliiseista karkasi kultakentille.

Erimielisyydet valtausten maksuista johtivat Ballaratissa 1854 brittiläisten viranomaisten ja kullankaivajien aseelliseen yhteenottoon, joka tunnetaan Eurekan ka-

pinana. Taistelussa kuoli 27 miestä.

Maailman suurin, noin 70 kiloa painanut kultakimpale ”Welcome Stranger” löytyi Victorian Dunollystä 1869. Kimpale sulatettiin, mutta siitä on jäljennös nähtävissä Tankavaaran Golden World -näytelyssä. Hill Endin kaivoksesta löydettiin lähes 250 g painava yhtenäinen kultakimpale. Länsi-Australian kultatuontanto ylitti 620 000 kiloa vuonna 1893.

Australian ja Amerikan kultaryntäykset nostivat maailman kultatuotannon 1800-luvun toisella puoliskolla 6–7-kertaiseksi. Victorian kultaryntäys hiljeni 1900-luvun alussa, mutta kullanetsintä jatkuu edelleen. Sieltä ovat levinneet maailmalle muun muassa kullanetsinnässä meilläkin kokeillut metallinpaljastimet.

Uusia kultakenttiä ja kaivoksia löytyi Australian sisämaasta sekä länsi- ja pohjoisterritorioista 1800-luvun loppupuolella. Kullankaivun mittakaavasta antaa hyvän kuvan se, että 1880-luvulla rakennettiin yli 500 km pitkä vesijohto pumppaamaan tuoretta vettä Perthistä Coolgardien ja Kalgoorlien kaivoksille.

Australian kultahistoria on esillä Ballaratn kultamuseossa Sovereign Hillin kultakaupungissa noin tunnin ajomatkan päässä Melbournesta.

Etelä-Afrikka

Mikään manner maailmassa ei säilynyt 1800-luvun lopulla kultaryntäyksiltä tai niiden vaikutuksilta. Etelä-Afrikka tuli mukaan ryntäysten pitkään historiaan, kun ”forty-niner”, Kalifornian kultakentällä 1849 ollut Eric Rosenthal löysi Transvaalin Crocodile-joesta muutaman hipun lokakuun 7. päivä 1853.

Kulta ei ollut vierasta ennen tätäkään tapahtumaa. Samalta alueelta on löydetty merkkejä kullankaivusta jo kivikauden ajalta. Tietoja Etelä-Afrikan kullasta oli 1800-luvun alusta. Kultaryntäystä ei Transvaaliin kuitenkaan syttynyt, sillä

muun maailman kultakentät vetivät prospektorit puoleensa. Vasta 1880-luvulla sekä kullankaivajat että timanttien metsästäjät alkoivat valloittaa Etelä-Afrikkaa.

Kultakaivoksessa raatamiseen kyllästynyt Alec ”kottikärry” Pettersson löysi kultaesiintymän Blyde-joen rannalta, ja pian siinä oli kaupunki nimeltään ”Pilgrim’s Rest”. Johannesburgin lähellä Witwatersstrandissa avattiin maailman tuotteliain kultakaivos, joka nykyään on toimivana kultakaivosmuseona.

Kutsu kuului Klondikeen

Maailman tunnetuin kultaryntäys suuntautui 1800-luvun loppuvuosina Kanadan Klondikeen Alaskan rajan tuntumassa. Sanomalehdet, valokuvaajat, kirjailijat Jack Londonista alkaen, elokuvat ja ennen muita Charlie Chaplinin Kultakuume ja Aku Ankan Klondikessa rikastunut Roope-setä ovat tuoneet tämän kultaryntäyksen tapahtumat tutuiksi lähes kaikille maapallon ihmisille.

Ensimmäiset kullanetsijät saapuivat Yokonin alueelle 1870-luvulla. Napapiirin pohjoispuolella sijaitseva alue on samasta pohjoisesta sijainnistaan huolimatta paljon arktisempi kuin Suomen Lappi, sillä sinne ei ulotu Golf-virran lämmittävä vaikutus. Valtava vuoristo ja erämaa oli alkuperäisasukkaiden, intiaanien, hallitsemaa maata. He eivät suhtautuneet vihamielisesti erämaassa liikkuneisiin kullankaivajiin ja turkismetsästäjiin.

Klondiken kultakentille tultiin pääasiassa Kanadan ja Alaskan halki noin 3 700 km pitkää Yukon-jokea, joka alkaa Kanadan Kalliovuorilta ja Rannikkovuorilta ja laskee Nortoninlahteen Beringinmereen. Höyrylaivat alkoivat harvakseltaan liikennöidä jokea pitkin 1880-luvulla tuoden tavaraa pienille kauppa-asemille. Turkismetsästäjät ja kullankaivajat liikkui-

Tankavaaran Golden World -näyttely antaa hyvän yleiskuvan maailman suurista kultaryntäyksistä. Kuva Kanadan ja Amerikan osastolta, jossa taustakuvana on kullanetsijöiden jono nousemassa Chilkoot-solaan. Jokaisella piti olla muonaa, työkaluja ja vaatteita noin 800 kg päästäkseen rajan yli.

vat tuhansien neliökilometrien alueella jalkaisin, venekyydillä, hiihtäen ja koiravaljakoilla.

Kullankaivajien työtä vaikeutti ikuinen routa, jota vastaan opittiin taistelemaan jo ennen suurta kultaryntäystä. Talvisin sulatettiin jäätynyt sora tulen avulla, ja näin voitiin kaivaa pystysuoria kuiluja roudan alapuolelle peruskallioon asti, josta lähdettiin tekemään tunneleita kultapitoisia maakerroksia etsien. Esiin kaivettu maa nostettiin kuilusta käsivoimin toimivilla vinttureilla ja kasattiin odottamaan kesää, sulaa vettä ja rännitystä.

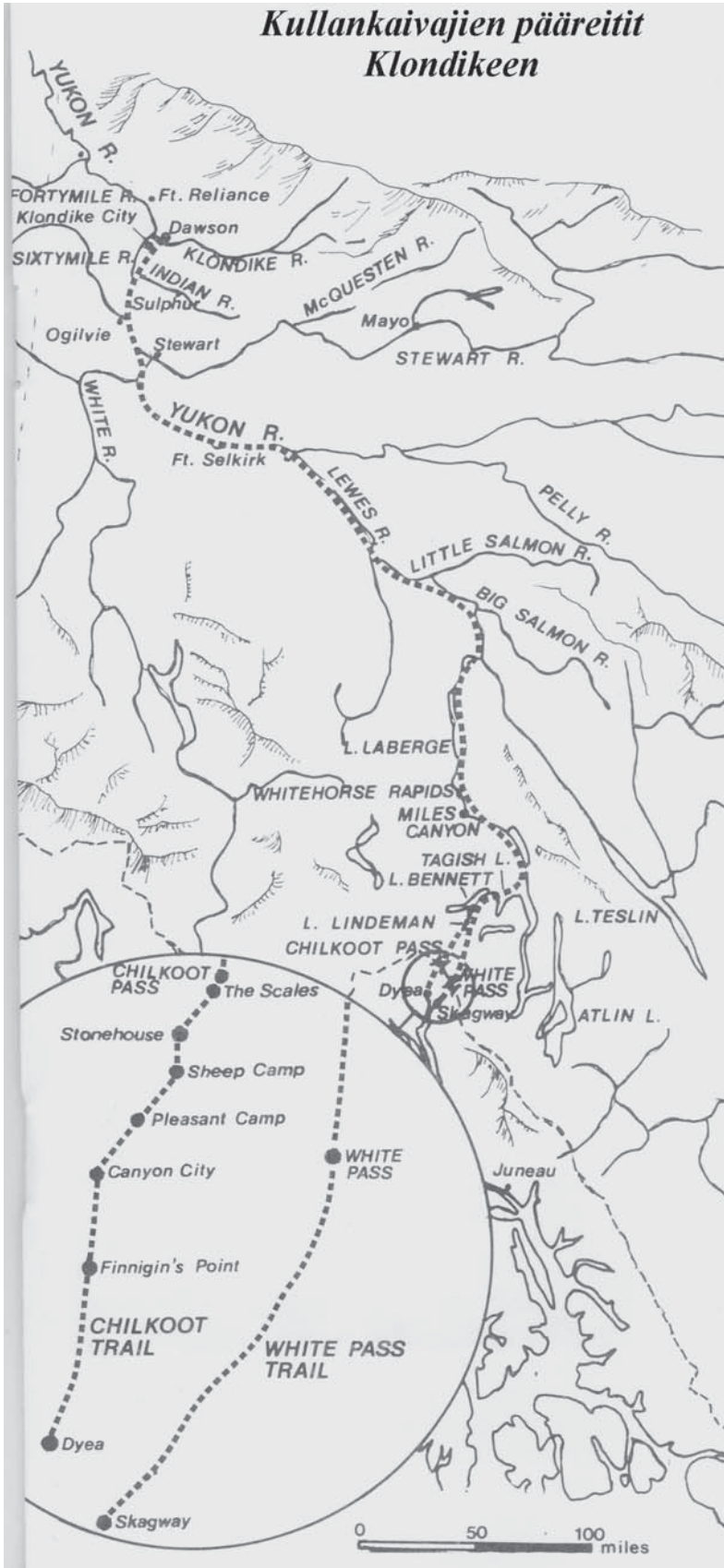
Varhaiset kaivajat muodostivat oman yhteisönsä, joka ratkaisi itse riitajutut ja rikokset. Seka-avioliitot intiaanien kanssa olivat yleisiä, ja muutenkin elettiin sovussa alkuperäisväestön kanssa.

Sitten kaikki muuttui yhdessä yössä. Amerikkalainen George Carmack paalutti itselleen Bonanza Creekeksi myöhemmin

nimetylle purolle valtauksen 17. elokuuta 1896. George oli amerikkalainen turkismetsästäjä ja kullanetsijä. Hän oli syntynyt Kaliforniassa ja mennyt naimisiin Siwash-intiaaninaisen Katen kanssa. Hän lähti kalastamaan ja etsimään kultaa Robert Hendersonin opastamana vaimonsa Katen, tämän veljen Skookum Jimin ja veljenpoikansa Dawson Charleyn kanssa. Noustiin Yukon-joelta ylös Gold Bottom Creek -nimisen puron vartta, siitä yli vuorten Rabbit Creekeille.

Skookum Jimin kertomuksen mukaan George oli lepäämässä leirissä puun alla, ja hän meni hirven ammuttuaan vaskaamaan puron rantaan ja löysi kultaa. Olipa löytäjä kuka tahansa, seuraavana päivänä Carmack kirjoitti pystyttämäänsä paaluun valtaavansa tämän paikan ”viisisataa jalkaa ylävirtaan tästä. 17. päivänä elokuuta 1896”.

Kullankaivajien pääreitit Klondikeen

Kolmikko rikastui. Charleystä ja Jimistä tuli myöhemmin Kanadan kansalaisia. Charley osti itselleen Carcrossista 1900-luvun alussa hotellin ja ryyppäsi itsensä hengiltä. Jim oli lujempaa tekoa. Vaikka hän sai valtauksistaan 90 000 dollarin vuositulo, hän jatkoi kullankaivua ja kuoli 1916 työnsä ääreen. George ja Kate huvittelivat heittelemällä rahaa hotellin ikkunasta ulos Seattlessa ja San Franciscossa. Kate ei viihtynyt kaupungissa, ja hän palasi tyttärensä kanssa takaisin Klondikeen ja kuoli 1917. George meni uudelleen naimisiin, ja kuollessaan 1922 Vancouverissa hän omisti kaivoksen sekä kiinteistöjä Kaliforniassa.

Ryntäys Klondiken kultakentille alkoi. Kymmeniätuhansia miehiä lähti tavoittelemaan kultakenttiä tuhansien kilometrien päästä useita vaikeakulkuisia reittejä. Laivat toivat väkeä Amerikan länsirannikon satamista Skagwayhin, josta lähdettiin joko Valkoisen solan eli Kuolleeseen hevoson tai Chilkoot-solan reittejä vuorten yli Lindeman-järvelle ja Yukonille, josta oli matkaa myötävirtaa 1 000 km monien vaarallisten koskien läpi. Rikkaimmilla oli varaa nousta Beringinmereltä laivalla 2 000 km. Kuolemanreitti toi Edmontonin suunnasta erämaiden halki yli 1 500 km:n päästä. Kahdessa vuodessa muutaman sadan miehen kullankaivajajoukko kasvoi 25 000 hengeksi, ja monta kertaa suurempi määrä ihmisiä oli pyrkimässä kohti Klondikea. Joukossa oli kymmeniä, ehkäpä satoja ”Venäjän suomalaisia”.

Suurin osa Klondikeen pyrkijöistä lähti tavoittamaan kultakenttiä Chilkoot-solan ja White Pass -solan reittejä, joita kutsuttiin myös köyhän miehen reiteiksi. Rikkaat matkasivat laivalla Kanadan luoteisrannikolle Yukon-joen suulle, josta edelleen jokilaivalla tuhansien kilometrien päähän. Kanadan Edmontonista lähti Kuoleman reitti, jonka kulkijoista vain pieni osa pääsi Dawsoniin asti. Lähde The Gold Rush Trail -esite, Parks Canada.

Tulijoiden joukossa olivat myös kaiken maailman kauppiat, huijarit, pelurit ja ilotytöt. Klondike- ja Yukon-jokien yhtymäkohta kasvoi Dawson City kullankaivun keskuspaikaksi. Sinne saatiin Amerikan mantereeseen ensimmäinen sähkö; elämä oli toisaalta loistokasta ja toisaalta hyvin köyhää ja raadollista. Yhdysvaltain Alaskan ja Kanadan rajalla Chilkoot-solas- sa tarkastivat ratsupoliisit jokaisen tulijan päästäen eteenpäin vain ne, joilla oli tavaraa mukanaan noin 800 kiloa; tämä määrä oli siis kuljetettava kantaen vuoren yli. Nousua vuoren laelle oli 800 metriä kuu- den kilometrin matkalla.

Suurin osa perille päässeistä jäi ilman omaa valtausta ja ajautui työntekijöiksi valtauksille, erilaisiin keikkatöihin tai kapakoihin. Rikollisuus oli yleistä, vaikka ratsupoliisi yritti ja onnistui pitämään yllä lakia ja järjestystä. Helposti saatava kul- ta otettiin talteen muutamassa vuodessa; joukko alkoi vähentyä ja muuttaa muille Alaskan kultakentille. Suuret kaivosyhtiöt valtavine koneineen ja pääomineen tulivat Klondikeen 1900-luvun alussa, ja tämä toiminta jatkui vuoteen 1966, jolloin suuri kaivosyhtiö Y.C.G.C. lopetti toimintansa.

Uusi nousu koettiin kullan hinnan myötätuudessa 1970-luvun lopussa, jolloin yksityiset ja pienet yhtymät tulivat kultakentille traktoreineen ja kaivinkoneineen. Kehitys oli siis samanlainen kuin Suomessa, joskin mittakaava monta kertaa suurempi. Kullan tuotanto kasvoi 1980-luvun alussa noin 4 500 kiloon vuodessa, joka on suurin piirtein sama määrä kuin kultaryntäyksen alussa. Kullankaivu Klondikessa jatkuu edelleenkin, ja matkailusta on tullut uusi elinkeino. Georg Carmackin löytöpaikka on kansallisena muistomerkkinä, ja sen lähellä sijaitsee matkailuhuuhtomo. Monet museot, Jack Londonin mökki, kullankaivuaiheiset tapahtumat, hotellit ja ravintolat ovat tulleet tutuiksi monelle suomalaisellekin kullankaivajien kansain-

välisen yhteistyön merkeissä. Muutama suomalainen kullankaivaja on 1990-luvulla ottanut alueelta oman valtauksen.

2000-luvulla kullan hinnannousu on aiheuttanut uuden kultaryntäyksen vanhoille kultamaille sekä uusille alueille eri puolilla maailmaa. Kultaa kaivetaan yhä suuremmilla koneilla, ja huuhtominen on kannattavaa, vaikka kultapitoisuus on pieni.

Lähteet: Michael Gatesin artikkeli Klondiken kullankaivusta / Tankavaaran Kultamuseo 1996

Jos haluat etsiä tietoja Klondiken kultaryntäyksen henkilöistä, tässä muutama hyvä kontakti:

- www.library.state.ak.us/hist/parham.html Tämä Alaskan valtion tuottama tietokanta voi vastata kysymykseesi ”oliko tämän niminen henkilö kultaryntäyksessä mukana”.
- www.cyndislist.com Täältä löydät runsaasti sukututkimusaineistoa ja linkkejä eri puolilla maailmaa oleviin tietokantoihin.
- www.yukongenealogy.com/index.html Tämä tietokanta voi johtaa sinut etsimiesi dokumenttien jäljille.

Suomalaiset Klondiken veljekset rikastuivat

Kuuluisimmat suomalaiset Klondiken kultakentillä olivat veljekset Karl Fredrik Joutsen ja Anton Fabian Johnsson Turusta. He lähtivät eri aikoina siirtolaisaallon mukana Amerikkaan ja tapasivat sattumalta Seattlen suomalaisessa ravintolassa. Kalle oli jo saanut kultakuumeen Klondiken kultahuhujen siivittämänä, ja veljekset päättivät lähteä matkaan marraskuun alkupäivinä 1897.

Laivalla matkattiin noin 1 500 km:n päähän Lynn-vuonon pohjukassa olevaan Dyeaan kaupunkiin. Sieltä alkoi taivallus

kohti kultakenttiä talven ja rahapulan siivittämänä lyhyempää mutta raskasta Chilkootin reittiä. Vuoren korkein kohta ylitettiin lumimyrskyssä joulupäivänä parintuhannen kilon tavaramäärä mukana. Vain osalla matkaa voitiin käyttää apuna työntökelkkaa; useita kertoja oli palattava aina uudelleen takaisin noutamaan kantomuksia. Kultamaille yrittäjiä oli paljon, ja kymmeniä heistä paleltui, eksyi tai muuten löysi matkansa pään.

Kanadalaiset rajavartijat pysäyttivät veljekset, koska muonavarasto oli runsaan parin kuukauden matkalla huvennut pienemmäksi kuin määräykset edellyttivät. Rahaakin oli jäljellä vain 6 dollaria, joten oli välillä pysähdyttävä hankkimaan rahaa kämppien rakentamisella. Muonaa palattiin noutamaan lähtöpaikasta Dyeasta. Taivallus jatkui järvien ja jokien jäätä pitkin White Horse -putoukselle, jonne saakka laivat saattoivat kesäisin nousta Yuokon-virran suulta. Helmikuun lopulla päästiin Lebargen järven pohjoispäähän, johon leiriydettiin pitemmäksi aikaa odottamaan jäiden lähtöä.

Metsästä kaadetuista puista veljekset rakensivat 6–7 metrin pituisen tasapohjaisen veneen. Yukonin jäät lähtivät normaalia aikaisemmin toukokuun 8. päivänä, ja edessä oli kauhukertomusten sävyttämä koskinen Kolmenkymmen mailin virta. Yksipuolinen muona aiheutti Antonille jo venematalla ensimmäisiä keripukin oireita. Toukokuun puolivälissä 1898 saavuttiin 650 km:n venematkan jälkeen Klondike-joen ja Yukonin yhtymäkohtaan yli puoli vuotta kestäneen seikkailun jälkeen. Rahaa veljeksillä oli taskuissaan 75 senttiä, ja se pakotti valitsemaan teltanpaikaksi Klondike-vuoren alarinteet. Syy tähän oli se, että miehillä ei ollut rahaa maksaa Klondike-joen ylittävän sillan käytöstä puoltatoista dollaria.

Kalle hakeutui töihin ja Anton paranteli keripukkiaan turkulaisen Ekmanin reseptillä; säilykepurkissa keitettiin kuusen

latvuksen havuja ja lientä otettiin kolme kertaa päivässä. Loppusyksystä vuoren rinneelle valmistui yksihuoneinen hirsikämpä, johon Joutsenen veljesten lisäksi maajoittuivat myös Antti ja Aapo Jukola. Aika kului lohia kalastaen ja pieniä ansiotöitä tehden.

Yritettyään turhaan ostaa itselleen valtausta veljekset lähtivät kultapaikkaa hakemaan noin 65 km:n päässä sijaitsevan Hunker-joen latvoille. Paikat olivat kaikki vallattuja. Kaikkialla paloivat nuotiot; routaista maata sulatettiin, jotta päästiin kaivautumaan roudan alla olevaan kultapitoiseen maakerrokseen. Veljekset oppivat kaivutyön niksit ja ongelmat työskentelemällä valtauksilla.

Kesän 1899 veljekset elivät metsästä-mällä, kalastamalla ja uusia kultamaita hakemalla. Talven he taas kaivoivat jäätyntä maata suuriin kasoihin odottamaan kesää 2 dollarin tuntipalkalla. Ensimmäisen oman vuokravaltauksen Kalle ja Anton saivat nimiinsä heinäkuussa 1900 Dominion-joen varrelta. Paikalla oli useita kämppiä edellisten omistajien epäonnisten kaivuyritysten muistona. Talven mittaan tehtiin neljä kuilua, josta keväällä rännitettiin ja vaskattiin kultaa niin paljon, että veljeksille jäi sitä 10 000 dollarin arvosta heidän maksettuaan 40 % tuotosta valtauksen omistajalle. Samalla löytyi tuon kesän suurin hippu, joka painoi yli 200 grammaa. Ennen tuloksen selviämistä veljekset ostivat itselleen puolet kyseisestä valtauksesta 1 800 dollarilla.

Valtauksen toisesta puoliskosta syntyi riita, ja lopulta veljekset ostivat sen 5 000 dollarilla pantuaan samalla nimensä velkakirjaan, jonka ehtoja kaikki muut pitivät järjettöminä. Johnson Brothersien valtauksesta numero 21 Dominion-purolla tuli Klondiken ja Suomen kultahistoriaa. Talvella kuiluista nostetussa maassa oli kultaa niin paljon, että voitiin ostaa koneita: höyrykone, höyrypannu, pumppuja, hissikoneisto ja tavaraa konehuonetta var-

ten. Koneiden hinnat olivat kohtuulliset, mutta niiden kuljettaminen 80 km:n päähän oli kallista ja vaivalloista. Kone- ja sähköteknikkona Kalle hallitsi koneet, joilla nyt pystyttiin sulattamaan routainen maan monta kertaa nopeammin kuin aiemmilla ja alkeellisilla menetelmillä. Dominion-puroille muodostui melkoinen suomalainen yhteisö, sillä kaksi naapurivaltausta olivat nekin suomalaisten nimissä.

Työ ei sujunut ongelmitta, sillä naapurit tunkeutuivat maan alla veljesten puolelle ja jäivät varkaudesta kiinni maan sorruttua. Kenttäoikeus tuomitsi heidät maksamaan veljeksille 2 000 dollaria. Toinen ongelma syntyi suomalaisten työmiesten

ryhtyessä lakkoon kevättalvella 1904. Ensimmäinen höyrykonetalvi tuotti puhdasta kesällä 1902 lähes 20 000 dollaria, seuraavan vuoden tuotto oli 36 600 dollaria ja kolmas kesä kaksinkertaisti pankkitilin. Kullan määrä näytti ehtyvän; veljekset yrittivät vielä yhden talven keskenään ja päättivät lopettaa keväällä 1904.

Kultadollarit siirtyivät turvallisesti KOP:n pääkonttoriin Helsinkiin. Siipirataslaiva kuljetti veljekset Whitehorseen, josta uutta rataa pitkin päästiin junalla

Tämän talon Pohjois-Esplanadin ja Mikonkadun kulmassa Joutsenen veljekset ostivat Klondiken kullasta saamallaan rahoille saavuttuaan Helsinkiin elokuussa 1905. He asuivat kuolemaansa saakka talon viidennessä kerroksessa.

Skagwayhin ja sieltä San Franciscoon, Chicagoon ja New Yorkiin. Helsinkiin Kalle ja Anton saapuivat elokuussa 1905. He ostivat käteisellä yhden pääkaupungin suurimmista kiinteistöistä; kuusikerroksisen liike- ja asuintalon Pohjois-Esplanadi 35:ssä. Talon viidennen kerroksen loistuhuoneistossa veljekset elivät vaatimatonta elämää.

Joutsenen veljekset sijoittivat rahojaan suomalaisiin ja venäläisiin kaivosyhtiösiin ollen mukana muun muassa Oriveden kaivoksessa, Heikki Kivekkään ja Henry Kerkelän kullankaivuyhtiöissä Ivalojoella ja Laanilassa sekä monenlaisessa muussa taloudellisessa toiminnassa.

Anton kuoli helmikuussa 1942. Kohtaan sen jälkeen Karl Joutsen teki varatuomari Yrjö Raevuoren avustaman testamentin, jossa määräsi koko omaisuutensa lahjoitettavaksi Turun yliopistolle. Esplanadin kiinteistö myytiin sekin yliopistolle, mutta Kalle asui siinä elämänsä loppuun asti. Moni Turun yliopiston rakennus kirjastotaloa myöten on noussut Klondiken kullan tuotoilla. Lahjoitukseen sisältyi myös kultaa ja esineitä, joita säilytetään pankkiholvissa. Siellä on nahkapussi ja 1 171,58 grammaa kultaa 237 grammaa painavine hippuineen, kultaiset solmioneula, kellonperät, sormukset ja kello sekä punakeltainen Suomen vaakunalippu, jota veljekset käyttivät valtauksellaan.

Karl Joutsen kuoli joulukuun 8. päivänä 1948. Veljesten hauta on Helsingin Hietaniemen hautausmaalla.

Lähteet:

Antero Raevuori; Klondiken veljekset, Weilin+Göös 1975

Veli-Pekka Jarva; juttusarja Satakunnan Kansa 1991

Hannu Holvas; juttusarja Apu 1996

Alaskan Nome

Klondiken kultakuumeen ollessa suurimmillaan ruotsalaiset kullanetsijät tekivät kulturalöydön Nomen Alaskan luoteisosasta Nortonin lahden pohjoisrannalta läheltä Amerikan ja Aasian välistä Beringin salmea. Nimensä paikka sai siitä, että sillä ei ollut nimeä, No name. Tänne Sewardin niemimaan etelärannikolle on matkaa Anchoragesta 870 km ja 260 km Venäjän rajalta.

Ruotsalaiset räätäli Erik Lindblom ja torpanpoika John Bryteson sekä ”puolilappalainen” Jafet Lindeberg Norjan Vardöstä valtasivat itselleen suuren alueen Snake Riverin Anvil Creek -sivupuroilta lokakuussa 1898. Pian heillä oli 700 000 dollarin arvosta kultaa. Tieto levisi nopeasti, ja vuosina 1899–1900 alueelle suuntautui Alaskan suurin kultaryntäys. Talvella 1899 paikalle tuli 400 kullankaivajaa, ja syksyllä heitä oli jo 3 000. Nortonin lahteen laskevan Snake Riverin sivupuroille syntyi noin 200 valtausta, joiden ryöstely ja laittomuudet ajoivat Nomen sekasortoon. Vähälukuinen armeijajoukko sai järjestyksen aikaan. Nortonin lahteen laskevissa joissa käytettiin kullankaivussa isoja, uivia lauttoja, joihin oli rakennettu ruoppaaja ja kullanhuuhdentalaitteet; vastaavanlaista Toivo Linjeqvist kokeili 1950-luvun alussa Ivalojoella.

Vanha kullankaivaja John Hummel yritti huuhtoa kultaa valtameren rantahiekasta muiden ahertaessa purojen varsilla kesällä 1899. Hän löysi kultaa kaikkialta mustan hiekan joukosta, ja muutamassa tunnissa ranta oli täynnä kullanetsijöitä. Ainakin 12 000 kullanetsijää levittäytyi yli 30 km:n alueelle valtavaksi telttakyläksi kultarannikolle. Seuraavana vuonna Nomenessa oli lähes 30 000 asukasta, ja telttakylä oli muuttunut kaupungiksi. Kulta rantahiekasta oli tyhjennetty kahdessa vuodessa.

Nomen kullankaivu hiipui 1910-luvun puolivälin jälkeen. Kultaa oli löydetty yli 57 miljoonan dollarin arvosta. Kaupungissa on nykyään noin 3 700 asukasta, ja se elää kultahistorialla ja matkailulla. Tietömien erämaiden ja vuoristojen takana sijaitseville kultakentille toivat reitit Anchoragesta ja Fairbanksista noin 900 km:n päästä. Laivayhteys kultakaupunkiin alkoi 1900. Lentokone on nykyään ainoa yhteys Nomeen. Kaupungissa ilmestyy Alaskan vanhin sanomalehti ”The Nome Nugget” eli Nomen kultahippu.

Lindeberg investoi kullalla saamansa rahat pankkeihin ja kiinteistöihin Seattlessa. Hän kuoli 86-vuotiaana San Franciscossa 1962. Bryteson muutti Kaliforniaan hedelmäviljelijäksi, palasi Ruotsiin 1906 ja osti Svaneholmin ruukin Taalainmaalta. Hän kuoli 1959 lähes 90-vuotiaana. Lindholm eli 71-vuotiaaksi San Franciscossa, ja hän oli kaupungin tunnetuin ruotsalainen. Hän sijoitti rahojaan voimaloihin, tehtaisiin sekä puhelin- ja raitiovaunuyhtiöihin.

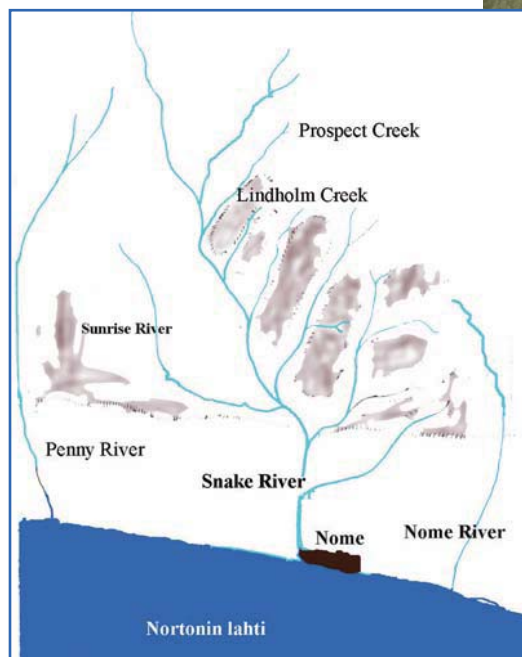
Lähteet:

Guldfeber, Ulf Beibom,

ISBN 91-27-00952-1, 1979

The Gold Rushes, Robin May,

ISBN 0-88254-469-1

Kultaryntäykset synnyttivät hetkeä kaupunkia, jotka hetkessä saattoi tyhjentyä uuden kultapaikan löytymisen varsilta kuin meren rantabi. Pieni Nome elää nykyisin yli 100 vanhalla kultahistorialla ja matkailusta. Yläkuva Tankavaaran näyttelystä Nomen kultapurojen kartta.

llin jäämistöstä löytyi kymme-
via Ivalojoelta ja erityisesti
a vuosilta 1919–1920. Ylä-
ltalan päärakennus, jonka
väällä oli vielä tallella alku-
ruunun Stationin vaakunta.
va perunannostosta Ritakosken
i ja alhaalla Charles istumassa
akuulaverilla.

Tieto uusista kultalöydöistä levisi nopeasti niin Amerikan mantereella kuin koko maailmassa. Nomesta kullannetsijät lähtivät taivaltamaan 1910-luvulla halki mantereen kohti Coldfootin, Wisemanin ja Nolanin kultapuroja. Heidän joukossaan oli myös tuusulalainen Kaarlo Sjöblom.

Alaskan kuninkaan viimeinen ratsastus Ivalojoella

Kaarlo Sjöblom Tuusulan Hyrylästä Jusulan talosta pakeni 1900-luvun alussa monien muiden nuorten miesten tapaan laittonia kutsuntoja Amerikkaan. Hän pääsi maasta väärennetyllä passilla, jossa hänen nimensä oli Charles Hill.

Hill ajautui metsätyömaiden, hiili- ja hopeakaivosten kautta Nomen kultapuroille, missä hän kävi kaksi kertaa; ensin vuosina 1908–1909 ja toisen kerran 1912. Sieltä hän lähti koiravaljakolla etsimään uusia kultamaita vuorten ja erämaiden halki mantereen toisella laidalla Endicottvuoristoon Yuokonin sivujoen latvoille. Nolan sijaitsee runsaat 400 km Fairbankista pohjoiseen nykyisen Daltonin valtatie ja Alaskan halkovan öljyputken tuntumas-

sa. Vuoristo on vedenjakajana; Koyukuk- vesistö laskee lounaaseen Yukoniin, ja samalla alueella ovat pohjoiseen Atlantin valtameren laskevien jokien latvat.

Alueelta löytyi kultaa 1900-luvun alussa Klondiken kullankaivajien noustua Koyukuk-joen latvoille ja nimettyä paikan Coldfootiksi, kylmäksi jalaksi. Vanhalta nimeltään paikka oli Slate Creek. Hetkessä siihen syntyi kaupunki, jossa oli seitsemän kapakkaa, kaksi tanssibaaria ja kauppa ja pelikasino. Postikin kaupungissa toimi vuosina 1902–1912, mutta sitten kylä autioitui; Nolanista ja Wiseman Creekiltä löytyi kultaa.

Charles Hill saapui Nolanin ja Wisemanin alueelle talvella 1916. Maaliskuussa hän osti ystävänsä kanssa kaksi valtausta ja teki omissa nimissään kaksi ilmoitusta uusista kultalöydöistä. Jälkeenjääneissä papereissa on vain yksi dokumentti löydetyistä kullasta; hän lähetti syksyllä 1917

Charles Hill haudattu Tuusulan vanhan kirkon hautausmaahan. Hän jäi suvulle rakkautta saasti muistettuna kuvassa upealla kirkon kenttällä. Tallella on myös hänen laaja jeenvaihtons erilaisia dokumentteja Alaskan kultamailta.

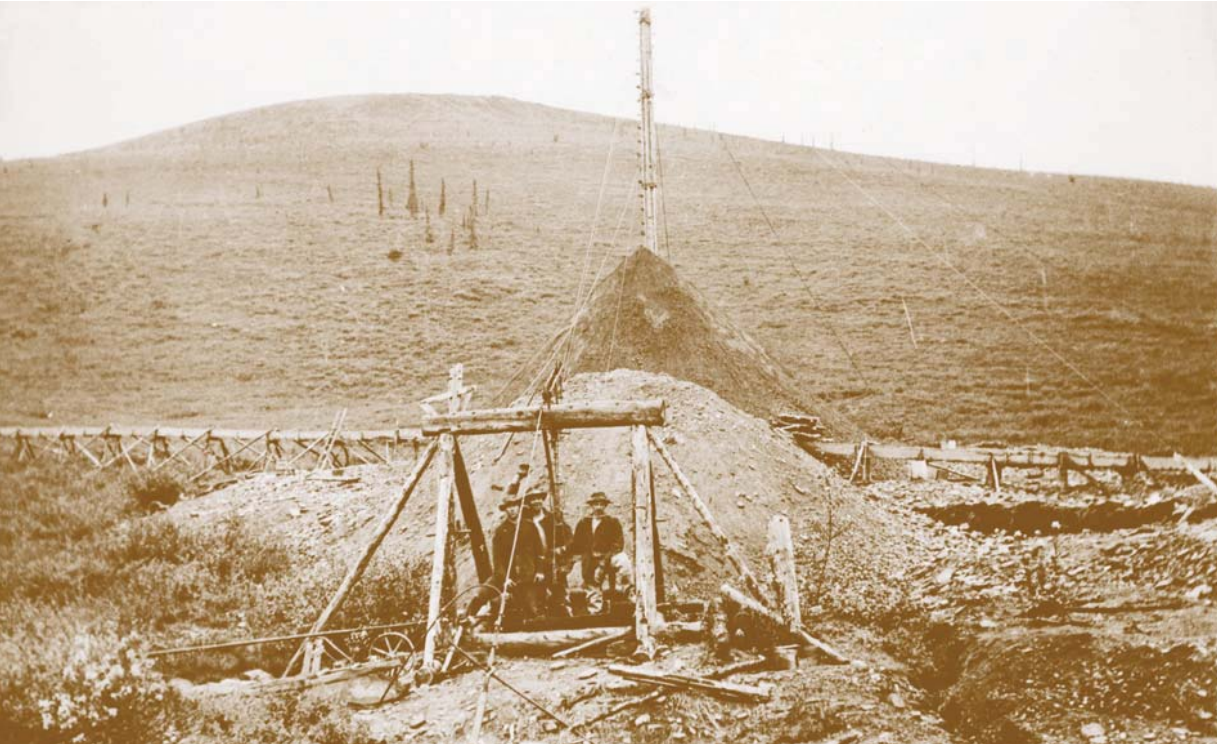
Amerikan rahapajaan kultaa 55,98 unssia ja sai siitä 1 059,20 dollaria. Valokuvista päätellen Hillin työmaat olivat mittavia, ja niissä käytettiin kaivinkoneita, nostureita ja tehokasta vesisuihkua. Suomen Kuvalehden muistokirjoituksessa hänet nimitetään aikansa suurimmaksi kaivosyrittäjäksi Alaskassa.

Koti-ikävä ja Suomen itsenäistyminen vetivät hänet takaisin kotimaahan loka-kuussa 1919. Kaivoksensa ja kämppänsä hän jätti ystävänsä hoidettavaksi. Nykyisin historialliseen kaivosalueeseen voi tutustua Nolan-Wiseman Creekin reittiä tai Hammond Riverin reittiä.

Lapissa oli juuri herännyt innostus kalliokultaan, ja Kalle suunnisti Ivalojoelle ensi kerran lokakuun lopussa 1919. Lapissa elettiin hyvin vaikeita aikoja, sillä espanjantauti oli juuri puhkeamassa, ja se tappoi vuoden 1920 alussa 10 prosenttia inarilaisista.

Ritakosken, Vaskissuvannon ja Sotajoen suun tienoilla oli käynnissä kilpajuoksu valtauksista. Heikki Kivekkäällä oli nimissään kymmeniä valtauksia sekä kairyhtiö Kivekäs & Joutsen Klondiken kullalla rikastuneiden Joutsenen veljesten kanssa. Kivekkäällä oli riitoja valtauksista norjalaisen ruukinomistaja J. G. Normanin kanssa.

Insinööri Georg Wilhelm Hall oli herättänyt kiinnostuksen Lapin kullankaivun koneellistamiseen kirjoittamalla asiasta artikkelin. Hill oli vuodesta 1920 helsinkiläisen Nestor Toivosen palveluksessa. Toivonen oli ostanut syksyllä 1920 Heikki Kivekkään valtauksia ja omaisuuden Ritakosken ympäristössä.

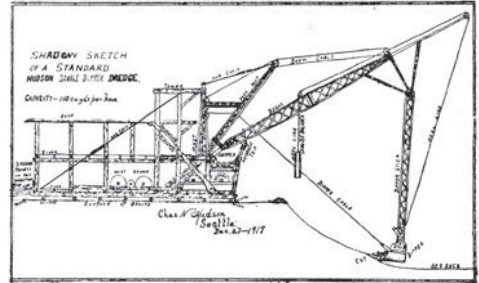

Kultatyömaa Alaskan vuorilla Nolanissa ja osasuurennos miehistä; Charles Hill keskellä. Alakuvassa Hill (toinen vasemmalta) ystävineen tyypillisessä amerikkalaisessa studiokuvassa Seattlessa vuonna 1909.

The HUDSON Double-Dipper DREDGE

AS BEING ADOPTED AND USED BY CHAS. N. HUDSON & SONS, OF SEATTLE, WASH., FOR THE RECOVERY OF FREE GOLD, PLATINUM and TIN from GRAVEL, OR ALLUVIAL DEPOSITS

17844

UNITED STATES OF AMERICA

To be given to the person Naturalized.

REPUBLIC OF AMERICA

no. *Pass*, page *42* Sub. Volume *5797*, page *114*

Holder, Age, *28* years; height, *5* feet, *11* inches; color, *White*; complexion, *Color of eyes, Blue*; color of hair, *Brown*; middle distinguishing name, *none*

at place of residence of wife, *unmarried*

and places of residence of minor children, *none*

ORIGINAL

States of America, S.S. *Charles Hill* (Signature of holder)

U.S. District court of Western District of Washington

numbered, that on the *20th* day of *March*, in the year of our Lord nineteen hundred and *10*, *Charles Hill*, who previous to his naturalization was a subject of *Denmark*, at present residing at number *1311* *9th* *Street*, *Seattle*, State of *Washington*, having applied to be admitted into the United States of America pursuant to law, and the court having found that the petitioner had resided in the United States for at least five years and in this Territory for one year immediately preceding the date of his application, and that said petitioner intends to reside permanently in the United States, had in all respects complied with the requirements of the laws of the United States, and that he was entitled to be so admitted, it was thereupon ordered by the court that he be admitted to be a citizen of the United States of America.

the seal of said court is hereunto affixed on the *20th* day of *March*, in the year of our Lord nineteen hundred and *10*, and of our Independence the *31st* and *Thirtieth* *1877*

R.M. [Signature]

DEPARTMENT OF COMMERCE AND LABOR

Monenlaiset ongelmat olivat vastassa eri puolilta maailmaa tulleita kullankaivajia Amerikassa. Monella oli tavoitteena saada Yhdysvaltojen kansalaisuus. Sen Charles Hill sai alkuvuodesta 1910. Kuvissa Charles Hillin jäämistöstä löytyneitä dokumentteja; kansalaisuustodistus, kaivinkononosturin esite sekä kullan kuljetustodistus Yhdysvaltojen rahapajaan.

Form 707 6-16

UNIFORM EXPRESS RECEIPT.

Wells Fargo & Company Express

NON-NEGOTIABLE RECEIPT.

Received from *Charles Hill* subject to the Classifications and Tariffs in effect on the date hereof, *1 poke gold dust*

to be *\$1000.00* value herein stated and warranted by shipper Dollars.

at *Mo. Mint San Francisco Cal.* Charges: *2.15*

Which the Company agrees to carry upon the terms and conditions printed on the back hereof, to which the shipper agrees, and as evidence thereof, accepts and signs this receipt.

Charles Hill Shipper. *W. J. Smith* For the Company.

NOTE—The Company's charge is based upon the character of the property, of which its value is an element, and its value must be declared in writing by the shipper unless its character is otherwise disclosed. When goods are hidden from view by wrapping, boxing or other means and the Company is not notified of the character thereof, the Shipper's declaration of value may be made by notation, "not exceeding \$50.00" or "not exceeding \$50.00 per pound actual weight."

Charles Hill kokeili uusia poria ja teki toistasataa porausta talvella 1920–1921 Ritakosken, Palsinojan ja Louhiojan tienoilla. Hillin johtama työporukka piti tukikohtanaan Ritakosken kämppää. Sieltä käsin hän kameroineen teki tutkimusretkiä Ivalojoen Kultalaan, Palsinojalle ja Laanilaan.

Talvella 1921 Hill loukkasi kätensä ja kävi sitä hoidattamassa Rovaniemellä asiti. Huhtikuussa sormen jänteeseen tehty leikkaushaava tulehtui ja hän lähti perjantaina huhtikuun 30. päivänä 7:n aikaan aamulla ratsain lääkäriin Ivaloon. Jää petti hevosen alla 20 km:n päässä Ritakoskelta ja 100 m:n päässä Pehkosen talosta, jossa tapaus huomattiin. Ritakoskelle tieto hukkumisesta ehti samana iltana, ja häntä lähettiin naaraamaan. Ruumis saatiin ylös tiistai-iltana.

Ritakosken kämpässä on myöhemmin hiljaisina yön tunteina kuulunut yksinäisen ratsun kavioiden kopse. Liekö se muistutuksena siitä, että kuolema ei ollutkaan tapaturma. Omaiset kertoivat myöhemmin, että hukkuneen ohimossa olisi ollut luodin reikä. Todisteita siitä ei kuitenkaan ole. Aksel Niemelä lähetti Törmäsestä 4. toukokuuta kuolemasta kirjeen Sjöblomin kotiväelle kertoen tarkoin tapahtumien kulun.

Kaarlo Sjöblom on haudattu Tuusulan vanhan kirkon hautausmaalle. Hän oli syntynyt 14.3.1881.

Lähde: Suomen Kuvalehti 21 / 1921
Raili Kuusjärvi; Charles Hill - Kaarlo Sjöblom, Tuusula-seuran Aikakirja XI
Sjöblomin sukuarkistosta löytyneet kirjeet ja dokumentit

Kalajoen mainari Klondiken ja Nomen kultakentillä

Kalajoella 1872 syntynyt Alfred Kärjä lähti Amerikkaan 16-vuotiaana. Kaliforniasa hänet tavoitti Klondiken kultamaiden kutsu talvella 1898. Sinne hän lähti neljän muun suomalaisen kanssa: Matti Ruuth, John Backman, Johan Puustelli ja Jarl Sandström. Uusi kultamaa Nomessa veti miehiä puoleensa, ja siellä Mr. Al Carr vaikutti yli 40 vuotta keräten mittavan omaisuuden.

Suomalaisten joukko kulki Klondikeen tuttua ”Köyhän miehen reittiä” Alaskan rannikolta vuorten yli Klondiken vesistöön. 1 000 dollaria maksaneet varusteet ja ruuat raahattiin itse rakennetuilla kelkoilla. Lindeman-järvellä tehtiin veneet, jotka kestivät Yukon-joelle saakka. Rakennettiin uusi vene, jolla päästiin ohi Yukonin mahtavien koskien Klondiken kultakentille juuri silloin, kun elämä siellä oli vilskeimmillään. Suomalaiset saivat oman valtauksen ja kaivoivat kultaa vuoden verran.

Vuosisadan vaihteessa kiiri huhu Alaskan Nomen kultalöydöistä. Kärjä lähti pyhäjärveläisen Kusti Sarpolan ja norjalaisen Martin Dahlin kanssa 11 koiran valjakolla noin 2 000 km:n päähän kohti Nortonin lahtea. Nomen pieneen eskimokylään Beringin meren rannalle saavuttiin 25 vuorokauden kuluttua keväällä 1899, vuosi sen jälkeen, kun Snake Riverin sivujokien kulta oli löydetty. Miehet lähtivät etsimään kultamaata runsaat 200 km Nomesta pohjoiseen sijaitsevalta Dalcreek-puroilta Kutshrim-nimisen eskimokylän läheltä.

Kultaa löytyi heti lupaavasti, ja uudet kultapurot odottivat löytäjänsä entisten ehtyessä. Carrista tuli Nomen elinkautinen. 1940-luvulla hän hankki kahden suomalaisen kanssa moottoripumpuun ja huuhtelulaittein varustetut kullankaivuko-

neet, joita käytti kahdeksan miestä. Tuohon aikaan Nomessa asui 25 suomalaista.

Kärjä hankki itselleen talon San Franciscosta ja asui siellä yhdeksän kuukautta vuodessa. Nomeen pääsi lentämällä puolessatoista vuorokaudessa. Mies suunnitelti matkaa Suomeen ja olympiakisoihin vuonna 1952. Hänen aikomuksensa oli lähteä etsimään kultaa Lapista ja soveltaa siellä Alaskassa oppimiaan taitoja ja koneita. Viimeisen matkansa vanhaan koti-

maahansa hän teki 1948, jolloin Veikko Hintikka haastatteli häntä radioon. Kärjä kuoli 1950.

Lähde: Klondyken kullankaivajaveteraani, Veikko Hintikka, Rajamme vartija 6 / 1978

Euroopan monet kultamaat

Ranskassa kullanhuhdonta on maksuton jokamiehen oikeus. Kullankaivulla on pitkät perinteet, sillä kultaa on kaivettu jo antiikin aikana. Roomalaisten valloitusretket Julius Caesarin johdolla ennen Kristuksen syntymää aiheutuivat ranskalaisten kulta-aarteista, joita monet kirjailijat olivat ylistäneet. Kallio- ja huuhdontakultaa kaivettiin runsaasti keskiajalle asti, minkä jälkeen kaivupaikat unohtuivat noustakseen uudelleen esille maailman suurten kultaryntäysten myötä 1800-luvun lopulla. Ranskassa on ollut kymmeniä kulta-kaivoksia. Kaivoksien lisäksi kultaa kaivetaan rännin ja lullan avulla sekä imuroiden jokien pohjalta.

Kullankaivua on kauan harjoitettu Kreikan, Turkin, Italian, Tsekin, Slovakian, Sveitsin, Saksan, Puolan, Unkarin, Iso-Britannian ja Itävallan alueella. Nämä maat esittelevät kultahistoriaansa Tanka-vaaran Golden World -näyttelyssä. Siellä on esillä myös Japanin, Kiinan, Brasilian, Indonesian, Amerikan, Kanadan, Australian ja Etelä-Afrikan kultaperinnettä sekä esineitä, kuvia ja dokumentteja suurista kultaryntäyksistä.

Venäjällä Siperiassa, Uralilla ja Ob-joen rannoilla on kultaa kaivettu jo vuosisatoja ja kaivetaan edelleen. Mittavimmat kultaryntäykset tapahtuivat täällä kuten muualkin maailmassa 1800-luvun loppupuolella. Venäjän kultakaivokset ovat tulleet tutuiksi monille suomalaisillekin. Niillä on työskennellyt neuvostovallan aikana

u on tuttua lähes kaikissa Keski-Euroopan maissa. Kuva in Golden World näyttelyn Saksan osasto, jossa on keskeistä Reinin kultaesiintymistä.

karkotettuja Karjalan ja Inkerin suomalaisia sekä sortovuosien aikana Suomen autonomian puolustajia. Venäläiset kultayhtiöt koettivat onneaan myös Lapin kultakentillä 1870-luvulla ja myöhemminkin muun muassa hakemalla yksinoikeutta Tenon vesistöalueen kultaan.

Kaivosten lisäksi kultaa löydetään suu-

rilla ruoppaajilla muun muassa Komissa ja Jakutiassa. Kulta-alueet ovat valtavan paljon laajempia kuin Suomen Lapissa.

Lähteet:

Golden World, kertomus kullasta ja ihmisestä, Tankavaaran Kultamuseo
www.tankavaara.fi

Kullankaivajien maailmanlaajuinen yhteistyö alkoi 1970-luvulla Suomesta ja Tankavaarasta, jossa alettiin järjestää kullanhoidon maailmanmestaruuskilpailuja. Kisojen pitopaikkana on vuonna 2016 Kalifornian kulta-keskellä sijaitseva Placerville, alkuperäiseltä nimeltään "Hangtown" eli Hirttokaupunki. Kisapaikkana on vanhan kaupungin keskustasta sijaitseva puisto-, urheilu-, museo- ja messualue. Siellä pidetään vuosittain messut. "Uncle Fuzzy" eli Rich Mason ja hänen vaimonsa Joyce ovat osallistuneet MM-kisoihin. Heidän seurassaan on nuoremman polven kultamies Don Coppin, ja he ovat mukana kisajärjestelyissä.

Lapin Kullankaivajain liiton jäsenlehti Prospäkkäri ilmestyy neljä kertaa vuodessa.